

12. Електронний ресурс: <http://agronews.org/1686-v-ukraine-slishkom-mnogo-semyan-poddelok-ekspert>.

13. Закон України «Про насіння» від 23.12.1993 р. // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3690-12>.

14. Закон України «Про насіння і садивний матеріал» від 26.12.2002 р. // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/411-15>.

15. Гаряча агрополітика [Електронний ресурс]: <http://agropolit.com/news/760-naan-zvituye-pro-robotu-za-ostanni-pyat-rokiv-ofitsiyno>.

References

1. Vergunov V. Kontrol'no-nasinnjeva sprava v Ukrai'ni. Vseukrai'ns'kyj dilovyy zhurnal «Agrarnyj tyzhden'. Ukrai'na» // Elektronna versija: http://a7d.com.ua/analtika/446-kontrolno-nasnna_sprava_v_ukran.html.

2. Domrachov D. Spravochnyj listok po s.-h. opytym uchrezhdenijam Ukrainy (po dannym na sentjabr' 1922 goda) / O. Domrachov // S.-H. Opyt. Delo. – 1922. – №1. – S.102–109.

3. Giljazetdinov R. Stanovlennja ta dijat'nist' Vseukrai'ns'kogo tovarystva nasinnjstva (1922–1928 rr.) / R. N. Giljazetdinov // Naukovi praci istorychnogo fakul'tetu Zaporiz'kogo nacional'nogo universytetu. – Zaporizhzhja, 2015. – Vyp.43. – S.167–170.

4. Chmyr' S. Rozvytok i udoskonalennja kontrol'no-naninnejvoj spravy ta systemy nasinnjstva v Ukrai'ni / S. M. Chmyr', A. Je. Stryhar, A. A. Korchyns'kyj // Vseukrai'ns'kyj dilovyy zhurnal «Agrarnyj tyzhden'. Ukrai'na». – Elektronna versija: <http://a7d.com.ua/plants/937-rozvytok-i-udokonalennja-kontrolno-naninnejvoy.html>.

5. Derzharihiv Kyi'vs'koi' oblasti. – F.R.–354. – Op.1. – Spr.6333. – 13 ark.

6. CDAVO Ukrai'ny. – F.1055. – Op.1. – Spr.44. – 28 ark.

7. Melioracija i vodne gospodarstvo Ukrai'ns'koi' RSR / Red. Ju. O. Bakshejev ta in. – Ministerstvo melioracij i vodnogo gospodarstva URSR. – K., 1976.

8. Vykorystannja zroshuvanyh zemel' / [O. O. Sobko, A. G. Bilous, Je. M. Gorbatenko ta in.] / UNDIZZ. – Kyi'v: Urozhaj, 1965. – 262 s.

9. Kovalenko N. P. Evoljucija naukovykh polozhen' nasinnyc'kyh sivozmin drugoi' polovyny XX stolittja / N. P. Kovalenko // Materialy III Mizhnarodnoi' naukovoï konferencii «Teorija i praktyka tehnologij vyroshhuvannja ta ozdorovlennja nasinnja i sadyvnogo materialu, konkurentozdatnyh v umovah jevropejs'kogo rynku» Instytutu bioenergetychnykh kul'tur i cukrovych burjakiv NAAN. – K., 2012. – S.107–109.

10. Naukovyj arhiv NNC «Instytut zemlerobstva NAAN». – Op.2. – Spr.839. – 501 ark.

11. Pivdenne viddilennja VASGNIL: zb. dok. i materialiv / NAAN Ukrai'ny, DNSGB; Uklad. V. A. Vergunov ta in.; Nauk. red. M. D. Bezuglyj. – K., 2011. – 544 s. – (Istoryko-bibliografichna serija «Agrarna nauka Ukrai'ny v osobah, dokumentah, bibliografii»). – Kn.47). – S.90–91.

12. Elektronnyj resurs: <http://agronews.org/1686-v-ukraine-slishkom-mnogo-semyan-poddelok-ekspert>.

13. Закон України «Про насіння» від 23.12.1993 р. // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3690-12>.

14. Закон України «Про насіння і садивний матеріал» від 26.12.2002 р. // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/411-15>.

15. Гаряча агрополітика [Електронний ресурс]: <http://agropolit.com/news/760-naan-zvituye-pro-robotu-za-ostanni-pyat-rokiv-ofitsiyno>.

Vozhehova R. A., Doctor of agrarian Sciences, Professor, Director of the Institute of Irrigated Farming NAAS (Ukraine, Kherson), izz.ua@ukr.net

Klubuk V. V., fellow for research and innovation, technology transfer and intellectual property of the Institute of Irrigated Farming NAAS (Ukraine, Kherson), vetal.klubuk@yandex.ua

The value of seed sector in agricultural development

Objective: to establish the historical importance of scientific and organizational measures of State control over the purity of seed crops in Ukraine, the role of seed for the prospects of Ukrainian selection.

Methods: historical and scientific method, critical review of the literature.

Conclusions: Branch seed is constantly influenced by unprotected and unregulated market throughout the history of its development. There inequalities

foreign to domestic seed through which Ukrainian breeder can not implement their own seed varieties, even within Ukraine. There is an urgent need for state regulation and scientific support seed production process in order to preserve and develop national capacity varietal and hybrid crops. Without a clear systematization of Ukrainian selection of these will not have prospects.

Keywords: seed production, breeding, agriculture, irrigation, grain market.

Вожегова Р. А., доктор с.-х. наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины, директор Института орошаемого земледелия НААН (Украина, Херсон), izz.ua@ukr.net

Клубук В. В., соискатель, научный сотрудник отдела научно-инновационной деятельности, трансфера технологий и интеллектуальной собственности, Институт орошаемого земледелия НААН (Украина, Херсон), vetal.klubuk@yandex.ua

Значение отрасли семеноводства в развитии сельского хозяйства

Цель исследования: установить историческую важность научно-организационных мероприятий государственного контроля за чистотой семенного материала сельскохозяйственных культур в Украине, определить роль семеноводства для перспектив развития украинской селекции.

Методы исследования: историко-научный метод, критический анализ литературных источников.

Выводы: Отрасль семеноводства на протяжении истории своего развития постоянно подвергается влиянию незащищенного и неупорядоченного рынка. Существует неравенство зарубежного посевного материала с отечественным, из-за которого украинский селекционер не может реализовать семена собственных сортов даже в пределах Украины. С целью сохранения и развития отечественного сортового и гибридного потенциала сельскохозяйственных культур существует острая необходимость государственного урегулирования и научного сопровождения процесса семеноводства. Без четкой систематизации этих вопросов украинская селекция не будет иметь перспектив.

Ключевые слова: семеноводство, селекция, сельское хозяйство, орошение, рынок зерна.

* * *

УДК 94(478)«1992»

Садовник О. В.,
аспірант кафедри всесвітньої історії, Вінницький
державний педагогічний університет
ім. М. Коцюбинського (Україна, Вінниця),
sashokodessa@mail.ru

Бой за Бендери у червні 1992 року як кульмінація Придністровського збройного конфлікту 1989–1992 рр.

Стаття є самостійним науковим дослідженням, присвяченим аналізу та вивченню червневих подій 1992 року у Придністров'ї, відомих як «битва за Бендери», у контексті сучасної проблеми Придністров'я.

Метою статті є дослідження об'єктивного викладу подій 19–29 червня 1992 р., аналізу можливих причин ескалації конфлікту та його наслідків.

Автору вдалося розкрити та систематизувати події червневих боїв за Бендери 1992 р. та дійти до висновку, що саме вони є кульмінацією Придністровського збройного конфлікту 1989–1992 рр. та всієї проблеми Придністров'я, яка і сьогодні залишається далекою до вирішення.

Ключові слова: Бендери, Придністровський конфлікт, збройне протистояння, військова операція, гуманітарна катастрофа.

Останніми роками вітчизняна та зарубіжна історіографія поповнилася значною кількістю досліджень, присвячених минулому Придністровського регіону – унікального краю, розташованого на перехресті культур, території, що займала чільне місце у геополітичних планах багатьох держав. Немало уваги науковці приділили й збройному конфлікту 1992 р., значення якого для Придністров'я важко переоцінити. Його військово-політичний перебіг, пам'ять про ці події по обидва береги р. Дністер й досі виступають в якості чинника психологічного впливу на процес врегулювання Придністровського конфлікту. Проте лишається багато питань, які й досі потребують ретельного дослідження, копіткого та неупередженого аналізу.

Одним з подібних епізодів збройного протистояння 1992 р. на берегах Дністра є бой за оволодіння містом

Бендери та його околицями 19–29 червня, які, безперечно, є кульмінаційним моментом боротьби між урядовими силами Республіки Молдова та прибічниками Придністровської Молдавської Республіки. Ані до червневих боїв, ані після них конфлікт не набрав таких гострих форм, не призводив до таких людських жертв та руйнувань. Кожна з ворогуючих сторін намагалася довести легітимність своїх претензій на місто, правомірність своїх дій під час червневих боїв всіма можливими способами, що призвело до значного ускладнення роботи дослідників.

На сьогоднішній день можна назвати чимало праць, які так чи інакше торкаються бендерських подій червня 1992 р. Серед молдовських авторів найоб'єктивнішим можна вважати колишнього лідера республіканської Компартії Петру Лучинські, який виклав свою точку зору у мемуарах [1]. Позиція придністровської сторони висвітлена як у історикопубліцистичних брошурах [2], виданих майже по гарячих слідах подій, так і у ґрунтовних дослідженнях пізніших років [3].

Серед українських авторів слід назвати, в першу чергу, київського дослідника Г. М. Перепелицю, який у своїй книзі зосередився на політико–правових аспектах конфлікту [4]. Що ж стосується російських істориків, то доводиться констатувати дивну ситуацію: напівпубліцистична книга К. Г. М'яло [5] містить набагато серйозніший аналіз, аніж колективна праця військових істориків, присвячена втратам у війнах [6]. На окрему увагу заслуговують спроби тлумачення історії регіону з найдавніших часів, бо саме вони обґрунтовують «легітимність» територіальних інтересів обох ворогуючих сторін [7].

Місто Бендери, розташоване на правому березі Дністра, здавалося б, повинно було б мати долю, спільну зі всією Бессарабією. Проте це далеко не так. Після Другої Світової війни до міста було переселено значну кількість кваліфікованих робітників – знову ж таки, переважно росіян та українців [11, с. 487]. Все це зумовило негативне ставлення до румунофільства Народного Фронту Молдови, чії прибічники прийшли до влади наприкінці 80–х років. Зрозуміло, що Постанова Верховної Ради РСР Молдова щодо оцінки радянсько–німецьких угод 1939 р. не давала бендерчанам таких правових підстав для самовизначення, як для мешканців Лівобережжя, яке свого часу (у 1924–1940 рр.) становило територію Молдавської АРСР у складі УРСР. Це знайшло відображення навіть у пропагандистських викладах історії Придністровського регіону як у кишинівській, так і у тираспольській редакції, які завзято полемізували одне з одним, але жодним словом не обмовилися про Бендери [7, с. 14].

Першою ознакою біди стала поява в небі над Бендерами 15 березня літака, який розкидав листівки з вимогою підкоритися «конституційним вимогам влади». Наприкінці березня були вбиті відомі всьому місту прибічники ПМР Білоус та Красуцький. Вранці 1 квітня до Бендер увірвалися два бронетранспортери зі співробітниками загону поліції особливого призначення Молдови, які обстріляли пост міліції та гвардії ПМР.

Був підданий обстрілу також автобус, який перевозив працівників однієї з місцевих фабрик та випадково опинився на місці пригоди. Внаслідок цього 14 мирних жителів було поранено, а двоє загинули. На городян справило велике враження те, що серед загиблих була дружина одного з місцевих поліцейських, який знаходився в одному з БТРів в якості провідника. Для багатьох ця

історія стала уособленням братовбивчої війни. 3 квітня в перестрілці у с. Гиска загинуло четверо молдовських поліцейських. Хоча придністровські речники пізніше звинуватили в провокації самих загиблих, проте про власні втрати не повідомили, можна піддати сумніву таку трактовку подій, виходячи зі співвідношення втрат.

Протягом квітня мали місце перестрілки в різних районах міста та на його околицях, проте вже 12 квітня було підписано робочий протокол про врегулювання конфлікту. Президент республіки все частіше зазнавав критики як від прибічників мирного вирішення придністровської проблеми, так і від радикалів – за нерішучість. Тим паче, що військове протистояння із вельми сумнівними здобутками, але із реальними людськими втратами, знаходило все менше прихильників. Тривалий конфлікт вимагав переможного завершення.

16 червня парламент Республіки Молдова затвердив основні принципи мирного врегулювання збройного конфлікту, встановлення миру та злагоди у східних районах РМ. Незважаючи на те, що низка принципів не відповідала сподіванням лідерів Лівобережжя, документ передбачав широкі можливості для мирного розв'язання конфлікту. Здавалося, жаданий мир близький як ніколи – 18 червня депутати оплесками привітали результати роботи змішаної комісії. Однак найстрашніше було попереду. Вже ввечері того ж дня М. Снегур зустрівся з групою бендерських поліцейських, після чого було проведено прес–конференцію, де пролунала заява, що «працювати в Бендерах стало нестерпно». Речник МВС відразу запевнив у готовності припинити «бандитські вибрики» гвардійців [2, с. 38]. Таким чином певна робота по підготовці громадської думки була проведена. Природно, інформація про підготовку акції просочилася й до придністровського керівництва, проте запобіжних заходів вжито не було [5, с. 185].

19 червня близько 17.30 біля бендерської типографії були затримані двоє гвардійців та обстріляно машину з підрозділом Гвардії ПМР. Стратегічного значення друкарня не мала, але молдавська сторона використала інцидент як привід до широкомасштабних дій. Підрозділи поліції РМ зініціювали вуличні бої, після чого до міста з різних напрямків увійшли війська та бронетехніка Молдови. Військове керівництво РМ використало інцидент як привід для реалізації власного плану силового розв'язання конфлікту, розпочавши операцію «Троянський кінь», керівником якої було призначено генерала Ф. Дабіжу. Протягом трьох годин місто було зайняте, але під контролем підрозділів Гвардії ПМР, територіально–рятувальних загонів та ополченців перебували вокзал, міськвиконком, міськвідділ міліції та ряд інших споруд [8, с. 8].

Задум операції полягав у тому, щоб за допомогою бригади поліції та армійських структур особливого призначення усунути з міста підрозділи Республіканської гвардії ПМР і створити міцний плацдарм для подальшого удару по Тирасполі, який знаходиться всього за 10 км на іншому березі. Однак цього завдання вони не виконали, РГ ПМР у відповідь залучила танки з арсеналів 14–ї російської армії.

Спроба молдовських підрозділів оволодіти мостом через Дністер, який відкривав шлях на столицю ПМР – Тирасполь, успіхом не увінчалася. Зруйнувавши міст через р. Дністер, армія РМ планувала відокремити місто

від решти території ПМР. Молдавські винищувачі МІГ–29 завдали ракетного удару по мосту, але випущені ракети, за маловідомих обставин, схибили і удар припав на прилегле село Паркани. Через неузгодженість дій підрозділів різної відомчої приналежності, низький рівень військової підготовки щойно мобілізованих вояків обстрілу піддавалися житлові будинки, автомобілі пожежної охорони, швидкої медичної допомоги тощо. Відсутність єдиного командування та чіткого зв'язку стала на заваді і придністровцям, які не змогли скоординувати дій по обороні міста [9, с. 218].

О 04.00 20 червня військові підрозділи РМ заблокували міст через Дністер з метою недопущення підходу підкріплень «сепаратистів» з Тирасполю та зосередилися на ліквідації окремих пунктів опору в місті, хоча й без особливих успіхів. В ході мінометного обстрілу одна з мін влучила у склад паливно–мастильних матеріалів, який належав ракетній бригаді 14-ї російської армії, внаслідок чого стався сильний вибух, який призвів до значних людських втрат.

Зазнавши значних втрат, гвардійці прорвалися через міст, знищивши дві батареї протитанкових гармат МО РМ. Війська Молдови були змушені відійти в напрямку с. Варниця, проте у місті лишилися снайпери, які вели вогонь як по бійцях ПМР, так і по мирним жителям. Вже 24 червня була затримана снайпер–громадянка Литви, у стрілецькій книжці якої були записи про 33 жертви [5, с. 185]. Станом на вечір 20 червня підрозділи Молдови контролювали лише два мікрорайони Бендер. 21 червня бої проходили у вигляді артилерійських обстрілів та «снайперської» війни. Молдовські силовики знищували або вивозили майно промислових підприємств міста. Пожежі, які спалахували в різних районах міста, завдали значної шкоди.

У Бендерах ситуація мала надзвичайний характер. Розпочалися вуличні бої, в яких гинуло цивільне населення. Сорокаградусна спека створювала загрозу епідемій, морги були переповнені. Ситуація, яка склалася в місті, мала характер гуманітарної катастрофи. Впродовж кількох днів точилися запеклі бої, в яких уже іноді молдавським військовим доводилося утримувати оборону. Ситуація вийшла з під контролю, деморалізовані молдавські військові змушувалися над полоненими або мародерували [12, с. 1].

23 червня спостерігалось відносно затишшя. Міськраді вдалося досягти угоди з відділом поліції про припинення вогню, щоб поховати загиблих, кількість яких перевищила 300 осіб. В місті відсутнє електро– та водопостачання, не працює телефон.

Лише 26 червня змішана чотириохстороння комісія, яка складалася з дипломатів Молдови, Росії, Румунії та України, зустрілася з головою Бендерської міськради В. Харченком та головою міськвиконкому В. Когутом, які виклали своє бачення подій останніх днів. 29 червня відносно затишшя було порушене масованим обстрілом міста з мінометів та гаубиць Молдовської армії. 30–31 червня обстріли продовжувалися, проте підрозділи ПМР змогли нанести удар у відповідь.

На початку липня було досягнуто угоди про припинення вогню, яка однак регулярно порушувалася не лише в Бендерах, а й по всьому Придністровському регіоні. Поступово збройна фаза конфлікту підходила до завершення.

Червневі бої у Бендерах стали кульмінацією збройного протистояння у Придністровському регіоні. Саме тоді відбулося перше за всю історію міжнародних конфліктів на пострадянському просторі застосування важкої бронетехніки у густонаселеному місті, що, природно, призвело до значних жертв серед мирного населення.

Використання різноманітних напіврегулярних військових підрозділів, які відрізнялися низьким рівнем військової майстерності та дисципліни, робило цивільне населення заручником ситуації.

Можна також констатувати масові порушення прав людини, а також Законів та звичаїв війни, яких припускалися представники силових структур Молдови. Хоч і в значно меншій кількості, подібні дії мали місце і з боку прибічників ПМР – розстріли полонених та «мародерів», залучення до участі в бойових діях неповнолітніх (добровольців) тощо.

Місто Бендери зазнало великих втрат: близько 300 городян загинули, понад півтори тисячі отримали поранення (всього ПМР з 1 березня по 29 червня втратила 657 чоловік загиблими, понад 3000 – пораненими та 14 – зниклими безвісті) 19. Було зруйновано та пошкоджено 37 об'єктів народного господарства, 8 адміністративних будинків, 14 лікарень та поліклінік, 11 шкіл, 6 дитсадків, 23 магазини, 326 житлових будинків. Жертв і руйнувань могло бути значно більше, якби не одна обставина: конфлікт не мав ознак міжетнічного характеру, тому не супроводжувався етнічними чистками [13, с. 92].

Враховуючи наслідки бойових дій у Бендерах, передусім гуманітарну катастрофу, варто погодитися з придністровським трактуванням цих подій, де вони сприймаються як трагедія. Спільну відповідальність за неї несуть обидва суб'єкти конфлікту, адже вони задовго до її початку перейшли до силових методів розв'язання протиріч, але безпосередню відповідальність несе тодішня молдавська правляча верхівка.

Бендерські бої продемонстрували весь жах громадянської війни – жорстокої, безкомпромісної, байдужої до всіх норм та правил ведення бойових дій. Можливо, що саме масштаб боїв за це місто змусив світ докласти реальних зусиль для припинення кровопролиття.

Список використаних джерел

1. Лучински П. Заложники. – Кишинэу, 1993. – 282 с.
2. Бабилунга Н. В., Бомешко Б. Г. Бендеры: расстрелянные, непокоренные. – Тирасполь, 1993. – 64 с.
3. Непризнанная республика. Очерки, документы, хроника. – М., 1997. – 308 с.
4. Перепелица Г. М. Конфликт в Приднестров'ї. – К.: Стило, 2001. – 147 с.
5. Мяло К. Г. Россия и последние войны XX века (1989–2000). К истории падения сверхдержавы. – М., 2002. – 480 с.
6. Военные потери России в XX веке. – М., 2002. – 628 с.
7. Приднестровье: историкоэтнографический очерк // Правда о Приднестровье. Вестник Верховного Совета Приднестровской Молдавской Республики. Март–июнь 1992 года. – Тирасполь, 1992. – С.4–14.
8. Воловой Г. П. Кровавое лето в Бендерах: хроника Приднестровской трагедии. – Бендеры: «Полиграфист», 1993.
9. Феномен Приднестровья // Під ред. Бабилунга Н. В. та ін.
10. Яременко О. І. Становлення державних кордонів України у 1917–1918 рр. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Збірник наукових праць. Серія: Історія: Випуск III. – Вінниця, 2001. – С.46.
11. История Приднестровской Молдавской Республики. В 3–х т. Под ред. Проф. Гросула В. Я. – Тирасполь, 2001. – Т.2.

12. Гамова С., Кондратов Э. В расстрелянном городе // Известия. – 25 июня 1992 г. – С.1.
 13. Пінцак В. Червневі події 1992 року в Придністров'ї // Історична панорама. 2009. – Вип.9.
 14. Худяков В. В. В цветущих акациях город... – Бендеры: «Полиграфист», 1999. – С.341.

References

- Luchinski P. Zalozhniki. – Kishinjeu, 1993. – 282 s.
- Babilunga N. V., Bomeszko B. G. Bendery: rasstreljannye, nepokorennye. – Tiraspol', 1993. – 64 s.
- Nepriznannaja respublika. Oчерki, dokumenty, hronika. – M., 1997. – 308 s.
- Perpelecyja G. M. Konflikt v Prydnistrov'i'. – K.: Stylos, 2001. – 147 s.
- Mjalo K. G. Rossiya i poslednie vojny XX veka (1989–2000). K istorii padenija sverhderzhavy. – M., 2002. – 480 s.
- Voennye poteri Rossii v XX veke. – M., 2002. – 628 s.
- Pridnestrov'e: istorikojetnograficheskij oчерk // Pravda o Pridnestrov'e. Vestnik Verhovnogo Soveta Pridnestrovskoj Moldavskoj Respubliki. Mart–ijun' 1992 goda. – Tiraspol', 1992. – S.4–14.
- Volovoj G. P. Krovavoe leto v Benderah: hronika Pridnestrovskoj tragedii. – Bendery: «Poligrafist», 1993.
- Fenomen Pridnestrov'ja // Pid red. Babilunga N. V. ta in.
- Jarenenko O. I. Stanovlennja derzhavnyh kordoniv Ukrai'ny u 1917–1918 rr. // Naukovi zapysky Vinnyč'kogo derzhavnogo pedagogičnogo universytetu. Zbiryk naukovykh prac'. Serija: Istorija: Vypusk III. – Vinnyčja, 2001. – S.46.
- Istorija Pridnestrovskoj Moldavskoj Respubliki. V 3–h t. Pod red. Prof. Grosula V. Ja. – Tiraspol', 2001. – T.2.
- Гамова С., Кондратов Е. В расстрелянном городе // Известия. – 25 июня 1992 г. – С.1.
- Пінцак В. Червневі події 1992 року в Придністров'ї // Історична панорама. 2009. – Вип.9.
- Худяков В. В. В цветущих акациях город... – Bendery: «Poligrafist», 1999. – С.341.

Sadovnik O. V., graduate student of world history, Vinnitsa State Pedagogical University Kotsyubinsky (Ukraine, Vinnitsa), sashokodessa@mail.ru

Fighting for Bender in June 1992 as the culmination of the Transnistrian armed conflict in 1989–1992

The article is an independent research devoted to the study and analysis of the events of June 1992 in Transnistria, known as the «Battle of Bender» in the context of the current problem of Transnistria.

The article is the research objective presentation of events of 19–29 June 1992, analyzing possible causes of escalation of the conflict and its consequences.

The author managed to open and organize events for the June battles Bender in 1992 and reach the conclusion that they are the culmination of the Transnistrian armed conflict in 1989–1992 and the whole problem of Transnistria, which remains far from resolved.

Keywords: Bender, Transnistrian conflict, armed conflict, military operations, humanitarian disaster.

Садовник А. В., аспирант кафедры всемирной истории, Винницкий государственный педагогический университет им. М. Коцюбинского (Украина, Винница), sashokodessa@mail.ru

Бои за Бендеры в июне 1992 года как кульминация Приднестровского вооруженного конфликта 1989–1992 гг.

Статья является самостоятельным научным исследованием, посвященным анализу и изучению июньских событий 1992 года в Приднестровье, известных как «битва за Бендеры», в контексте современной проблемы Приднестровья.

Целью статьи является исследование объективного изложения событий 19–29 июня 1992 г., анализа возможных причин эскалации конфликта и его последствий.

Автору удалось раскрыть и систематизировать события июньских боев за Бендеры 1992 г. и прийти к выводу, что именно они являются кульминацией Приднестровского вооруженного конфликта 1989–1992 гг. и всей проблемы Приднестровья, которая и сегодня остается далекой от решения.

Ключевые слова: Бендеры, Приднестровский конфликт, вооруженное противостояние, военная операция, гуманитарная катастрофа.

УДК 94(437):328.17«1990/1991»

Бака В. О.,
аспірант історичного факультету, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), Bukab90@gmail.com

РОЗПЛАТА ІЗ КОМУНІСТИЧНИМ МИНУЛИМ В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ НАПЕРЕДОДНІ ПРИЙНЯТТЯ ЛЮСТРАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА (СІЧЕНЬ 1990 – ЖОВТЕНЬ 1991)

Аналізуються ті історичні події, які передували прийняттю основної законодавчої бази люстраційного процесу у Чехословаччині. Автор розглядає суспільні настрої, які стосувалися визначення ставлення чехословацької громадськості та політиків до подій недавнього комуністичного минулого, що поширилися в державі після перемоги «оксамитової революції» 1989 р. Дослідник аналізує в першу чергу позицію Президента Вацлава Гавела та діячів основних політичних сил: Громадянського Форуму та Громадськості Проти Насилля на хід дискусій щодо законодавчого визначення механізмів люстрації та становлення Комуністичної партії Чехословаччини у постреволюційний час. Автор наголошує на відсутності єдності щодо цих питань серед політичної еліти тогочасної Чехословаччини, відсутності політичної волі до швидких трансформаційних процесів у цій сфері, що зрештою призвело до пришвидшення політичної поляризації чехословацького суспільства.

Ключові слова: Чехословаччина, ЧСФР, постсоціалістична країна, історичне минуле, трансформація, очищення влади.

Після закінчення активної фази «оксамитової революції» 1989 р. Чехословаччина стала на шлях розбудови справжнього демократичного суспільства. Для того, щоб справитися із цим завданням необхідно було якимось чином визначити та юридично зафіксувати ставлення до свого комуністичного минулого. Для цього політики країни мали в першу чергу при йняти відповідні законодавчі акти, в яких мова йшла би про ставлення нинішньої влади до минулого а також провести процедуру люстрації, що власне було характерним процесом для більшості країн колишнього соціалістичного блоку.

Проблемі визначення ставлення нової політичної еліти Чехословаччини до комуністичного минулого держави а також проведення люстраційних процесів присвячена низка праць як власне чеських авторів, так і праць вітчизняного походження. Проте, в своїй більшій мірі вони намагаються акцентувати увагу на періоді діяльності люстраційних законів в рамках незалежної Чеської Республіки, побіжно описуючи ті складні процеси, що відбувалися на чехословацькій політичній арені протягом перших двох пореволюційних років.

Ціллю цієї статті є висвітлення тих процесів та подій 1990–1991 рр., на фоні яких відбувалося прийняття законодавчих актів, пов'язаних із визначенням ставлення нової владної верхівки до періоду соціалістичного минулого, та прийняття законів, що стосувалися зведення рахунків з подіями минулого. Також завданням є розкриття різноманітних підходів до проведення люстраційного процесу як серед політиків, так і серед населення.

29 грудня 1989 р. закінчується період «оксамитової революції» в Чехословаччині. В цей день новим Президентом країни Федеральні Збори одноголосно приймають Вацлава Гавела, очільника Громадянського Форуму (ГФ) та однозначного лідера революційних подій в Празі. Така однастайність серед членів ще соціалістичного парламенту є яскравим доказом того, що революційні події листопада–грудня 1989 р. відбулися в умовах примирення Комуністичною партією Чехословаччини (КПЧ) зі змінами всередині федерації. Громадянський Форум та Громадськість Проти Насилля (ГПН, словацький аналог Громадянського Форуму) на низці